

تناسبی نوشته می شود، اکثریتی خوانده می شود

ابراهیم علی‌پور
کارشناس مدیریت شهری

در نظام‌های انتخاباتی، عدالت سیاسی و اجتماعی مهم‌ترین معیار مشروعیت است. الگوهای انتخاباتی در جهان به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند: اکثریتی، تناسبی و ترکیبی. در میان این سه، نظام تناسبی بیش از همه با عدالت انتخاباتی سازگار است و به همین دلیل، کشورهای بیشتری در سال‌های اخیر به آن روی آورده‌اند. در ایران، نظام انتخاباتی شوراهای تاکنون اکثریتی بوده است، اما بر اساس مصوبه اخیر مجلس، انتخابات دوره هفتم شورای شهر تهران برای نخستین‌بار با مدل تناسبی برگزار خواهد شد. هدف از این تغییر آن است که هیچ فهرستی اگر بیشترین رأی را بیاورد نتواند همه کرسی‌ها را به خود اختصاص دهد.

▼ فلسفه نظام تناسبی

ایده محوری نظام تناسبی، مشارکت عادلانه همه جریان‌های سیاسی در قدرت است. در این مدل، هر حزب به تناسب رأی خود صاحب کرسی می‌شود تا هیچ گروهی برنده مطلق یا بازنده مطلق نباشد. همان‌طور که بشیریه‌می‌نویسد، فلسفه نظام تناسبی «فلسفه‌ای گروه‌محور» است و بر حق نمایندگی همه گروه‌ها تأکید دارد. در این الگو، رأی‌دهنده فقط یک فرد نیست، بلکه عضوی از جامعه سیاسی-اجتماعی محسوب می‌شود. منافع و نگرش‌های شهروندان در قالب احزاب نمود پیدا می‌کند و همین تنوع منافع است که باید در ساختار شوراهای نیز بازتاب داشته باشد.

▼ تجربه شش دوره شوراهای تهران

شوراهای شهر تهران تاکنون ترکیب‌های گوناگونی را تجربه کرده‌اند:

شورای اول - کاملاً اصلاح‌طلب
شورای دوم - کاملاً اصول‌گرا
شورای سوم - ترکیبی با اکثریت اصول‌گرا
شورای چهارم - ترکیبی تقریباً برابر
شورای پنجم - کاملاً اصلاح‌طلب
شورای ششم - کاملاً اصول‌گرا

مرور این تجربه‌ها نشان می‌دهد شوراهای سوم و چهارم که متکثرتر بودند، عملکرد بهتری داشتند؛ زیرا تصمیم‌گیری‌ها در فضایی متعادل‌تر و گفت‌وگو‌محور صورت می‌گرفت. این تجربه، ارزش حضور گرایش‌های گوناگون در مدیریت شهری را به‌خوبی آشکار می‌سازد.

▼ شکل رای دادن در نظام اکثریتی

۱- رای کامل به یک لیست
۲- رای دادن تلفیقی از لیست‌ها و کاندیدهای مستقل
۳- رای دادن به کاندیدای مستقل از یک نفر تا بیست و یک نفر
درکل در نظام اکثریتی رای‌دهنده می‌تواند به دلخواه از میان کاندیدها و لیست‌ها به تعداد کرسی‌ها رأی بدهد.

▼ شکل رای دادن در نظام تناسبی

تقریباً عین مدل اکثریتی است، فقط در مورد دوم، اگر لیستی ۱۴ نفر باشد، رای‌دهنده می‌تواند ۷ کاندیدای مستقل هم به آن اضافه کند. همچنین کاندیدا می‌تواند در یک لیست حضور داشته باشد (نه بیشتر) اما می‌تواند بطور مستقل هم تبلیغ کند. این یعنی تهی کردن این سبک از انتخابات از درون و بی‌اثر کردن آن؛ می‌شود پیش‌بینی کرد که اولاً بازهم احزاب به سمت تشکیل جبهه و جریان خواهند رفت و اگر هم حزبی بخواهد لیست

مستقل بدهد، حتماً لیست ۲۱ نفر خواهد داد تا شانس انتخاب کاندیدای مستقل را به حداقل ممکن برساند.

▼ مزایای نظام تناسبی

► توزیع عادلانه قدرت: هر حزب به اندازه رأی خود در اداره امور سهیم می‌شود.
► پرهیز از ائتلاف‌های مصلحتی: این مدل مانع شکل‌گیری ائتلاف‌های زودگذر انتخاباتی می‌شود که پس از پیروزی فرو می‌پاشند.
► تقویت گفت‌وگو و تصمیم‌سازی جمعی: حضور جریان‌های متنوع، شورا را به عرصه‌ای برای هم‌فکری و تفاهم بدل می‌کند، نه تقابل. در این شیوه، انتخابات معمولاً تک‌مرحله‌ای است و احزاب با ارائه فهرست‌های رسمی شرکت می‌کنند. حزبی که رأی بیشتری کسب کند، کرسی‌های بیشتری به‌دست می‌آورد، نه همه کرسی‌ها.

▼ کاستی‌های نظام اکثریتی

در نظام اکثریتی، احزاب برای پیروزی به ائتلاف‌های موقتی و گاه ناهمگون دست می‌زنند. این ائتلاف‌ها معمولاً پس از انتخابات فرو می‌پاشند و هیچ حزب مشخصی پاسخ‌گو باقی نمی‌ماند. از سوی دیگر، این مدل به دو قطبی‌های سیاسی و صفت‌بندی‌های متعصبانه دامن می‌زند و در نتیجه هزینه‌های سیاسی و اجتماعی سنگینی به کشور تحمیل می‌کند.

▼ چالش اجرای تناسبی در ایران

با وجود مزایای نظری، اجرای مدل تناسبی در ایران با ابهام‌هایی همراه است. قانون مصوب مجلس و آیین‌نامه اجرایی دولت همچنان اجازه ارائه فهرست‌های ائتلافی (جبهه‌ها و جریان‌ها) را داده است. بدین معنا که همان سازوکار پیشین رقابت میان دو جناح اصلاح‌طلب و اصول‌گرا ادامه خواهد یافت و روح تناسبی انتخابات، از درون تهی می‌شود. از سوی دیگر، شکل رأی‌دهی تفاوت‌چندانی با نظام اکثریتی ندارد. رأی‌دهنده همچنان می‌تواند از میان فهرست‌ها یا افراد مستقل انتخاب کند، اما احزاب برای افزایش شانس خود ناچار به ارائه فهرست‌های کامل ۲۱ نفره خواهند شد؛ و بدین ترتیب، کاندیدهای مستقل عملاً شانس برای پیروزی نخواهند داشت.

▼ پیش‌بینی آینده شوراها

انتخابات شورای اسلامی شهر تهران که در عمل سه شهر تهران، شمیرانات و ری را شامل می‌شود، طی ۶ دوره گذشته فراز و فرودهای بسیاری داشته و مشارکت بالا و پایین متفاوتی را به ثبت رسانده است. ماهیت این طرح در ظاهر طوری است که باعث می‌شود مشارکت در انتخابات بالا برود ولی نتیجه آن در تهران موجب خواهد شد در دوره هشتم انتخابات شوراهای که قرار است در شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر جمعیت به نظام تناسبی رای‌گیری شود، میزان استقبال و مشارکت کاهش یابد. چون ریل گذاری آن صحیح نیست.

▼ جمع‌بندی

نظام تناسبی، در ذات خود الگویی عادلانه‌تر و بازتاب‌دهنده اراده متکثر جامعه است. اما در صورتی که اجرای آن صرفاً ظاهری باشد و ساختارهای حزبی و انتخاباتی تغییر نکند، نتیجه همان خواهد بود که پیش‌تر دیده‌ایم: «شوراهایی یک‌دست، غیرپاسخ‌گو و دور از واقعیت‌های متنوع اجتماعی. اگر هدف از اصلاح قانون، تقویت مشارکت و عدالت سیاسی است، باید تناسبی‌سازی نه در لفظ، بلکه در محتوا و اجرا محقق شود. در غیر این صورت، همان‌گونه که در عنوان آمده است: «تناسبی نوشته می‌شود، اکثریتی خوانده می‌شود.»

▼ مزایای نظام تناسبی

► توزیع عادلانه قدرت: هر حزب به اندازه رأی خود در اداره امور سهیم می‌شود.
► پرهیز از ائتلاف‌های مصلحتی: این مدل مانع شکل‌گیری ائتلاف‌های زودگذر انتخاباتی می‌شود که پس از پیروزی فرو می‌پاشند.
► تقویت گفت‌وگو و تصمیم‌سازی جمعی: حضور جریان‌های متنوع، شورا را به عرصه‌ای برای هم‌فکری و تفاهم بدل می‌کند، نه تقابل. در این شیوه، انتخابات معمولاً تک‌مرحله‌ای است و احزاب با ارائه فهرست‌های رسمی شرکت می‌کنند. حزبی که رأی بیشتری کسب کند، کرسی‌های بیشتری به‌دست می‌آورد، نه همه کرسی‌ها.

▼ کاستی‌های نظام اکثریتی

در نظام اکثریتی، احزاب برای پیروزی به ائتلاف‌های موقتی و گاه ناهمگون دست می‌زنند. این ائتلاف‌ها معمولاً پس از انتخابات فرو می‌پاشند و هیچ حزب مشخصی پاسخ‌گو باقی نمی‌ماند. از سوی دیگر، این مدل به دو قطبی‌های سیاسی و صفت‌بندی‌های متعصبانه دامن می‌زند و در نتیجه هزینه‌های سیاسی و اجتماعی سنگینی به کشور تحمیل می‌کند.

▼ مرگ ۱۶۲۴ نفر به خاطر آلودگی هوا

مهرداد شریفی، معاون بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز نیز در همین جلسه گفت: «طی یک سال گذشته یک هزار و ۶۲۴ مورد مرگ بر اثر آلودگی هوا در استان ثبت شده که ۴۲۷ میلیون دلار خسارت مالی برای بخش سلامت استان در پی داشته است. هوای شهرستان‌های اهواز، دشت آزادگان و هویزه طی چند ماه اخیر تنها ۲ روز سالم بوده و مهرماه امسال ۲۲ هزار بیمار بر اثر آلودگی هوا به بیمارستان‌های استان مراجعه کردند.»

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

گزارش یک

عکس: خبرنگاری میزبان

اژه‌ای در جمع مدیران شوراهای حل اختلاف قوه قضائیه مطرح کرد:

امکان صلح و سازش در پرونده‌های امنیتی

راهکارهای مرتبط با صلح و سازش را بکار گرفت. در این راستا، باید از ظرفیت افراد خبره، آشنا به مسائل، دلسوز و دارای بیان شیوا و رسا بهره گرفت. «او ادامه داد: «در قبال برخی افراد که حتی در خلال جنگ تحمیلی ۱۲ روزه نیز کاری خلاف امنیت کشور انجام داده‌اند که اقدام‌شان طبق قانون و ضوابط امنیتی کشور قابل گذشت است، می‌توان از راهکارهای مرتبط با صلح و سازش استفاده کرد و افراد و گروه‌هایی را برای صحبت با او و ارشاد او رهسپار کرد.»

اژه‌ای به تجربه موفق اعلام عفو پس از اعتراضات ۱۴۰۱ اشاره کرد و اظهار داشت: «در سال ۱۴۰۱ نیز پیش از عفو که با مرحمت و بزرگواری رهبر انقلاب صورت گرفت و طی آن، قریب به ۹۰ هزار پرونده مخومه و یا با کاهش مجازات مواجه شد، اشخاصی از حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها، برای صحبت

گزارش دو

رئیس علیه شهردار

بررسی واکنش مهدی چمران به اتهام زنی اخیر علیرضا زاکانی

در مصوبه نگذاشته‌ایم اگر بخواهیم فیلم آن را ببگذاریم که آقای آخوندی می‌خوانند و اعضای شورا رای می‌دهند.» رئیس شورای شهر تهران تأکید کرد: «نوک تیز حمله به سوی بنده حقیر است به دلیل حمایت‌هایی که از شهردار کردم مزد خوبی به‌من دادند نتیجه همراهی هم از شهردار تهران دیدیم. گفتند که تبصره در بودجه‌نویسه‌سپس گذاشته‌اند و اگر این درست باشد یعنی رعایت امانت نشده است.»

▼ احترام و شأن شورا را حفظ کنید

ناصر امانی، عضو شورای شهر تهران در واکنش نیز به عدم حضور شهردار تهران در صحن شورای شهر گفت: «خاطرم هست که آقای زاکانی ابتدای دوره گفت: «ما بیست و دو عضو شورای اسلامی شهر تهران هستیم.» اما امروز می‌بینیم که چنین نیست. دعوت رسمی شورای اسلامی شهر تهران با امضای رئیس شورای شهر نادیده گرفته می‌شود و ایشان در جلسه حاضر نمی‌شوند. درست است که شهردار الزامی برای حضور نداشت اما در دو دهه گذشته سابقه نداشته است که حتی یک بار، رئیس شورا شهردار وقت تهران را رسماً با احترام دعوت کرده باشد و شهردار در آن جلسه حاضر نشده باشد.»

او افزود: «آقای زاکانی در همان زمان پشت تریبون گفت: «من به خاطر قانون اینجا ایستاده‌ام». این جمله در رسانه‌ها نیز منتشر شد. ایشان افزود: «من آمده‌ام از قانون دفاع کنم». معنای این جمله چیست؟ یعنی شورای شهر کار خلاف قانون انجام داده است؟ آیا این توهین به شورای شهر نیست؟ اگر شورای شهر تهران در بودجه خود تبصره‌ای را خارج از مصوبه اصلی اضافه کرده باشد، یعنی این اقدام را رئیس شورای شهر، آقای چمران انجام داده است؛ در حالی که ایشان یکی از بزرگ‌ترین و باسابقه‌ترین رؤسای شورای شهر تهران است. ایشان حتی نهاد شورای شهر را غیرقانونی دانست. قبول دارم که شهردار با یک طرح شورا مخالفت کند؛ این حق قانونی اوست و اشکالی ندارد، اما چنین ادبیاتی در شأن شورای شهر و مدیریت شهری نیست. نظر همه‌مانیز همین است که شهرداری حق دارد با یک طرح شورا مخالفت کند؛ همان‌طور که اعضای شورایانیز می‌توانند با طرحی مخالفت داشته باشند. در این موضوع، هیچ بحثی وجود ندارد. اگر آقای زاکانی با این طرح مخالف بود، اشکالی نداشت؛ می‌توانست در صحن شورای شهر حضور یافته و به‌صورت رسمی مخالفت خود را اعلام کند. اما ایشان فراتر از مخالفت با طرح، اصل نهاد پایش طرح‌های توسعه شهری را غیرقانونی اعلام کرد، و این موضوع موجب تعجب ما شد.» او افزود: «اگر به اسناد مراجعه کنید، معنای سخنان ایشان این است که سه سال است خودشان کاری غیرقانونی انجام داده؛ چرا که در این مدت برای رئیس نهاد حکم صادر کرده، هر سال برای نهاد بودجه تعیین کرده‌اند، و جلسات مشترکی میان آقای چمران، آقای زاکانی و وزیر راه برگزار شده است. حالا ایشان می‌گویند «اصل نهاد غیرقانونی است» این تناقض، محل تعجب و پرسش جدی ماست. در نامه اخیرشان نیز که امروز ارسال شده، مجدداً بر همین موضع تأکید کرده و نوشته که «نهاد پایش اساساً غیرقانونی است.» ما واقعاً از چنین ادبیاتی شگفت‌زده‌ایم و انتظار داریم این موضوع با دقت و احترام متقابل میان نهاد شورا و شهرداری بررسی شود.»

گروه خبر: رئیس قوه قضائیه در دیدار با مسئولان و دست‌اندرکاران مرکز توسعه حل اختلاف به مناسبت تأسیس این نهاد، از اهمیت صلح و سازش در پرونده‌های قضایی گفت. غلامحسین محسنی اژه‌ای، رئیس دستگاه قضابه این موضوع نیز اشاره کرد که حتی در برخی پرونده‌های امنیتی نیز می‌توان از این ظرفیت استفاده کرد.

اژه‌ای با اشاره به امکان وسعت بخشیدن به دو مقوله صلح و سازش و حل اختلاف و تسری آن به پرونده‌های امنیتی در چار چوب ضوابط و قوانین، گفت: «در برخی پرونده‌ها و مسائل امنیتی نیز می‌توان از ظرفیت «صلح و سازش» استفاده کرد. در قبال فردی که علیه نظام تبلیغ کرده و یا اقدامی علیه امنیت انجام داده که طبق قانون و ضوابط امنیتی کشور قابل گذشت است، می‌توان

گروه خبر: روز گذشته بار دیگر تنش و جدال لفظی بررسی «نهاد راهبری پایش طرح‌های توسعه شهری تهران» و به‌سازمان تبدیل شدن همچنان ادامه داشت. سه‌شنبه هفته گذشته در بررسی اساسنامه این نهاد علیرضا زاکانی، شهردار تهران به‌صراحت اعلام کرد که این نهاد غیرقانونی است. اوسه‌شنبه حرف‌هایش را در آخرین دقایق شورای شهر تهران زد و فرصتی برای پاسخ دادن به او برای رئیس و اعضای شورای شهر تهران باقی نماند.

مهدی اقراریان، عضو شورای شهر تهران اما روز گذشته با مطرح شدن بررسی نهاد راهبری پایش طرح‌های توسعه شهری تهران، گفت: «حضور آقای زاکانی در دستور کار شورای شهر تهران قرار گرفته است. اما آقای زاکانی در جلسه حضور ندارد. به‌نظرم اگر صلاح بداند این موضوع از دستور جلسه شورای شهر خارج شود. چون آقای زاکانی در جلسه قبل حرف‌های خوبی درباره شورای شهر نزد آن حرف‌ها پاسخ داشت. فکر می‌کنم امروز ایشان باید می‌آمد و پاسخ شورای شهر را می‌شنید.» او افزود: «به هر حال فکر می‌کنم حتماً آن حرف‌های آقای زاکانی یک واکنش جمعی از سوی برخی از اعضای شورای شهر به دنبال خواهد داشت. آقای زاکانی باید بیاید یا از شورای شهر در مقابل رسانه‌ها به‌صورت رسمی عذرخواهی کند و بگوید من اشتباه کردم این حرف‌ها را زدم. یا اگر نمی‌خواهد عذرخواهی کند، حرف‌ها را بشنود. من این دو پیشنهاد را به شهردار منتخب شورای شهر تهران می‌کنم.»

▼ مزد حمایت از شهرداری را گرفتیم

مهدی چمران، رئیس شورای شهر تهران که حرف‌های زاکانی را به نوعی توهین به خود قلمداد کرده، تأکید کرد: «در بعضی مواقع ضروری است که شهردار حضور داشته باشد اما در مواقعی که قانون ذکر نکرده حضور ایشان الزامی نیست. عدم پذیرش دعوت شورای شهر یعنی بی‌احترامی به شورای شهر. ما دعوت‌شان کردیم تشریف نیاوردند و ما کار خود را می‌کنیم. ایشان هم از حرف‌شان که برنمی‌گردد با نامه‌ای هم که داد همان حرف‌ها را باز هم تکرار کرد.» چمران گفت: «آقای زاکانی به‌مشروح حرف‌هایشان را بیان فرمودند، ما هم شنیدیم. هیچی هم ن گفتیم. شنیدیم به خاطر اینکه روز خاصی بود و به خاطر اینکه نمی‌خواستیم خدای نکرده مشکلی پیش بیاید، ازش گذشتیم. توهین را پذیرفتیم و گذشتیم؛ یعنی بزرگ‌ترین چیز را- گذشت را- مثل خیلی جاهای دیگر که گذشت کردیم و پذیرفتیم. من دفاعم را کردم؛ گفتم از کارهای شهردار مان دفاع می‌کنیم؛ وظیفه‌مان هم هست، باید دفاع بکنیم. حالا هم دفاع می‌کنیم، ولی جایی که خلاف باشد را دیگر توضیح بدهم که به‌هیچ‌وجه صحیح نیست.» او اجازه نداد مجید باقری، معاون زاکانی صحبت کند و تأکید: «اجازه بفرمایید آقای باقری، دیگر قرار نیست شما صحبت کنید. شما حرف‌هایتان را پیش از این زدید.» او افزود: «اجازه دهید مسئول پایش صحبت کند او را تهدید به عزل کرده‌اند. مثل خیلی جاهای دیگر که گذشت کردیم اینجا هم گذشت کردیم ما همیشه از کارهای شهردار دفاع کردیم اما جایی که خلاف باشد نمی‌توانیم. صحبت‌های شهردار تهران توهین بود اینجا شورای شهر است و قوانین آن فرق دارد. شهردار نمی‌تواند برای ما این‌نامه تدوین کند. ما چیزی